

קוֹנְטָרָם

שֵׁר הָאֱלֹהִים

סְפֹרִים נִפְלְאִים וְשִׁיחוֹת קֹדֶשׁ
אוֹדוֹת הַרֵב הַקְּדוֹשׁ
רַבֵּי שְׁנֵי אָוֶר זְלַמָּן מְלֹאדֵי זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ
בְּעַל הַתְּנִיָּא

וּקְצַת סְפֹרִים אוֹדוֹת הַקְּשֵׁר וְהַשִּׁיכוֹת עִם
הַרֵב הַקְּדוֹשׁ מוֹהֲרָן מְבַרְסֵלָב זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ
לְרַגֵּל יוֹמָא דְהַלּוּלָא - כ"ד טַבַּת

בְּפִי שְׁנַמְסְרוּ עַל יָדֵי
רַבֵּי לֵוִי יִצְחָק בְּעֵנְדֵעַר זצ"ל
מְלַקֵּט מִתּוֹךְ סִדְרַת הַסְּפָרִים
שִׁיחַ שְׂרָפִי קוֹדֶשׁ

יִצָּא לְאוֹר עַל יָדֵי אֲגֻדַּת "מִשְׁהַ הַנְּחָל"
לְהַדְפֵּסַת וְהַפְּצַת סְפָרֵי מוֹהֲרָן מְבַרְסֵלָב זִיע"א

לזכרון עולם בהיכל ה'

לעדי עד יוחק בספר החסיד המופלא והמופלאג במעשיו ומידותיו, הוא הגבר הקים עולה של הדפסת ספרי דבינו ומסדר נפשו כל ימיו להשקות ולהרוות צמאונם של ישראל מאוצרותיו של דבינו הקדוש הנגמ"ח במחשבה דיבור ומעשה כתב הדפים והפיץ אלפים ורבבות ספרי קודש מתורת רביה"ק ותלמידיו

הרה"ח רבי **אברהם נחמן שמחה**

ב"ד אלעזר **זוייצהנדלר** זצ"ל

מייסד אגודת "משך הנחל" להדפסת והפצת ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל
נלב"ע ביום כ"ד אדר ב' תשע"ד

ת.ג.צ.ב.ה

נדפס בארץ ישראל על נייר חו"ל שאין בו חשש חילול שבת ח"ו - Printed In E. israel

בתי כנסיות, ישיבות, ספריות, בתי כלא וכדו' המעוניינים לקבל חינם את ספרי מוהר"ן מברסלב זצ"ל יפנו במכתב בקשה בדואר לכתובת דלהלן.
כמו"כ ניתנת אפשרות להנציח בספרים שמות יקיריכם שהלכו לעולמם

בדבר פרטים נא לפנות אגודת משך הנחל ת.ד. 5719 ירושלים 91056
טלפון 02-627-3120 פקס 02-626-2579
לתרומת קודש עבור הדפסת ספרי רביז"ל ניתן להפקיד בבנק הדואר מס' חשבון 7-37621-4

©
copyright

שיח שרפי קודש - תש"פ

כל הזכויות שמורות הן על פי דין תורה והן להבידיל עפ"י החוק הבינלאומי, ואנו אוסרים בכל תוקף כל אופן של הדפסה, צילום והעתקה, תרגום, איכסון במחשב, וכל כיוצא בלי רשות מפורשת בכתב מהמלבי"ד, ואין הספר נמכר אלא על מנת הנ"ל וכן שלא ייעשה בו שימוש שלא כדין, ושארית ישראל לא יעשו עוולה

שר האלק

חלק א

טו

ספר הרב הקדוש מלאדי 'בעל התניא' מעשה מהבעל שם טוב הקדוש, ופחת את ספורו בזה הלשון: "אויף אברהם אבינו איז א מחלקת ביי וויפל יאר האט ער דערקענט דעם אויבערשטן, אויפן בעל שם איז הכל מודים אז ביי דריי יאר האט ער דערקענט דעם אויבערשטן" - "אודות אברהם אבינו ישנה מחלקת בן כמה שנים היה כשהפיר את בוראוי, אך על הבעל שם טוב - הכל מודים שבגיל שלש הפיר את ה' יתברך". וספר הבעל התניא כך, שפשהיה הרב הקדוש רבי אליעזר אבי הבעל שם טוב מטל על ערש דוי, היה אז בנו רבי ישראל ילד קטן כבן שנתים ימים, ולקחו רבי אליעזר בזרועותיו ואמר לו: "בני, אל תתירא משום דבר שבעולם!" - "מיין זון, זאלסט זיך נישט דערשרעקן פאר קיין שום זאך!", ונפטר רבי אליעזר לבית עולמו.

וכשהיה הבעל שם טוב כבן שנתים ושלש, היתה דרכו לברוח אל מחוץ לבית בלילה, לעסק בעבודת ה' בשדות וביערים, ולא ידעו בני

א. מתלמידי המגיד ממעזריטש, מייסד חסידות חב"ד, בעל ספר 'ליקוטי אמרים' (תניא), 'שולחן ערוך' (המכונה 'שולחן ערוך הרב'), ועוד. נלב"ע כ"ד טבת תקע"ג.

ב. ראה נדרים ל"ב ע"א, בראשית רבה פרשה ל' סימן ח', שם פרשה ס"ד, ועוד.

הַבֵּית הַיְכָן הוּא, אֲלֵא שְׁמַחְמַת שְׂיָדְעוּ שְׂאָבִיו הַקְּדוֹשׁ צְוִהוּ לְבָלִי לְפַחַד מְשׁוּם דְּבַר כְּאִמּוֹר, עַל כֵּן לֹא עָשׂוּ שׁוּם רַעַשׁ וְעֶסֶק מֵעַנְיָן בְּרִיחַתּוֹ, כִּי יָדְעוּ שְׂאִין הוּא פּוֹחַד וּמִתְיָרָא כְּלָל מְשׁוּם דְּבַר - זוּלַת הַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וּפְעַם הָיָה מַעֲשֵׂה שֶׁהִבְעֵל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ הִגִּיעַ בְּלִילָה לְאִיזָה יַעַר כְּדַרְכּוֹ, וּבָא אֵלָיו אֶחָד מִבְּנֵי הַפֶּתַח שֶׁל הַשְּׂדִים, וְאָמַר לוֹ: "זָאג דִּי פִיר וְוַעֲרֻטְעֵר: 'עֲזֹב יִשְׂרָאֵל אֶת ה'" - "אָמּוֹר אַרְבַּע מְלִים אֵלּוּ: 'עֲזֹב יִשְׂרָאֵל אֶת ה'" רַחֲמָנָא לְצַלָּן; וְנַעֲנָה כְּנִגְדּוֹ הִבְעֵל שֵׁם טוֹב: "אִיף וְוַעֲל בַּעֲסַעֲר זָאגָן 'יִתְפָּרְדּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אֹנָן'!" - "יּוֹתֵר טוֹב שְׂאִמֵּר לָךְ 'יִתְפָּרְדּוּ כָּל פּוֹעֲלֵי אֹנָן'!", וְנַעֲשֵׂה מֵהַשְּׂדִים אָפֶס וְאִין - "אִיזוּ פּוֹן זַיִי גַּעוּוֹרְאָן קָאָרְנִישְׁט", עַד כָּאן הַמַּעֲשֵׂה.

וְהָיָה מִפְּטִיר הָרַב בַּעַל הַתְּנִיָּא: "נִמְצָא, הַכֹּל מוֹדִים אַז פּוֹן דְּרִיִּי יָאֵר הָאֵט עַר דְּעַרְקֵעֵנְט דַּעַם אוֹיְבַעֲרִשְׁטֵן!" - "נִמְצָא, הַכֹּל מוֹדִים שְׁמַגִּיל שְׁלוֹשׁ הַכִּיר הִבְעֵל שֵׁם טוֹב אֶת ה' יִתְבָּרַךְ!":

(סיפורה הרב נחום הכהן דיין דחארקוב לרבי לוי יצחק)

שִׁנַּח

סִפֵּר הָרַב הַקְּדוֹשׁ מְלֵאדִי מַעֲשֵׂה מִמֶּרְן הִבְעֵל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ: בְּזִמְן הִבְעֵל שֵׁם טוֹב דָּר בַּעֲרִי מְעַזְבוֹד יְהוּדִי תַלְמִיד חָכָם יָקָר אֶחָד, אֲשֶׁר הָיָה מְטָפֵל בְּבָנִים וּבְכַנּוֹת וְעַנֵּי מְרוּד, וְהָיָה מִתְנַגֵּד גְּדוֹל עַל הִבְעֵל שֵׁם טוֹב, וּמַעוֹלָם לֹא בָּא וְלֹא נִכְנַס אֵלָיו. וְהִנֵּה לְיָמִים בְּגָרוּ בְּנוֹתָיו, וּמִחְמַת הַיּוֹתוֹ עָנִי מְרוּד כְּאִמּוֹר לֹא הָיָה לוֹ לְתַת עֲבוּרָן שׁוּם נֶדָן וּמַהֲרָ כְּפִי הִנְהוּג בְּאוֹתוֹ זְמַן; וְהִיתָה אֲשֶׁתּוֹ מִקְּנִיטָתוֹ, בְּאִמְרָה: "מְכַל הַעוֹלָם בָּאִים וְנוֹסְעִים לְבַעַל שֵׁם טוֹב לְבַקֵּשׁ בְּרָכָה וְיִשׁוּעָה, וְאִתָּה הַמִּתְגַּוֵּר בְּסוּמָף לוֹ עוֹמֵד בְּסוּרוֹבְךָ לְבָלִי לְלַכֵּת אֵלָיו וּלְבַקֵּשׁ אֶת בְּרַכְתּוֹ? וּמַדּוּעַ

לא תִלְךָ גַם אֶתָּה אֶצְלוֹ לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ בְּרָכָה?! - וְהוֹסִיפָה לְהַפְצִיר בּוֹ עוֹד כְּהִנֵּה וְכִהֲנָה, עַד שֶׁלֹּא עָמַד בְּפָנָי דְּבַרְיָהּ, וְהִלְךְ וּבֹא אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז'ל, וְתִנֶּה לְפָנָיו אֶת צָרְתּוֹ. אָמַר לוֹ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב: "פֶּאֶר אַרוֹיס אוֹיף דְּעֵר וּוְעֵלְט, און וואו דו וועסט אַנקומען - וועסטו פֿרעגן צו מען האט געהערט פונעם בעל שם, טאמער מען האט געהערט - פֿאר ווייטער; ביז דו וועסט קומען אין א אָרט וואס דאָרט האט מען נִיט געהערט פון דעם בעל שם, און דאָרט וועסטו געהאלפֿן ווערן" - "עצתך היא שתִּלְךָ וְתִסַּע בְּעוֹלָם, וּבְכֹל מְקוֹם שֶׁתִּגִּיעַ - תִּשְׁאַל אִם שָׁמְעוּ מִהַ'בַּעַל שֵׁם', וְאִם כִּבְרַ שָׁמְעוּ - תִּסַּע וְתִפְלִיג הִלְאָה לְדַרְכְּךָ; עַד שֶׁתִּגִּיעַ לְמְקוֹם בּוֹ לֹא שָׁמְעוּ עַדִּין אֶת שְׁמִיעִי, וְשֵׁם תִּהְיֶה לְךָ יְשׁוּעָתְךָ".

שָׁמַע הָאִישׁ בְּקוֹל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב, וְקָם וְנָסַע הִלּוּף וְנָסוּעַ מִשָּׁף זְמַן רַב, וּבְכֹל מְקוֹם שֶׁהִגִּיעַ - שָׁאַל אִם שָׁמְעוּ אֶת שִׁמְעַ הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקָּדוֹשׁ, וְאָמְרוּ לוֹ שֶׁשָׁמְעוּ אֶת שָׁמְעוֹ וְיִוְדָעִים אֹדוֹתָיו; וְלֹא יָדַע לְהִשִּׁית עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ. וְנִמְשָׁף דָּבָר זֶה מִשָּׁף זְמַן רַב, כְּמָה וְכְמָה שָׁנִים, עַד שֶׁכִּכְרַ כָּשָׁל כַּח סְבָלוֹ וְהִשְׁחִירוּ פָּנָיו ('בִּיז עַר הָאִשׁ שׁוֹיִן פֿאַרשׁוואַרצט געווארן') מֵרַב הַנְּדוּדִים וְהַטְּלָטוּלִים, אִךְ מֵאִימַת זִוְגָתוֹ לֹא שָׁב לְבֵיתוֹ; עַד שֶׁהִגִּיעַ בְּדַרְכּוֹ אֶל הַיָּם, וְהִפְלִיג שָׁם בְּסַפִּינָה, וְהִגִּיעַ בְּעָרֵב שַׁבַּת קֹדֶשׁ לְמַדִּינָה אַחַת, וּכְשֶׁשָּׁאַל שָׁם אִם שָׁמְעוּ אֶת שָׁמְעוֹ שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב - הִשְׁבִּיחוּהוּ שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ אֹדוֹתָיו, וְשָׁמַח שִׁמְחָה גְּדוֹלָה.

וְהִנֵּה כְּשֶׁהִגִּיעַ לְבֵית הַכְּנָסֶת קִבְּלוּ שִׁמְשׁ בֵּית הַכְּנָסֶת בְּכַבּוּד גְּדוֹל, וְאָמַר לוֹ כִּי בְּלִיל שַׁבַּת כְּשִׁיבֹאוּ הַמִּתְפַּלְלִים יִמְכַר אֶת זְכוּת הַכְּנָסֶת הָאוֹרְחִים עֲבוּרוֹ, וְהִשְׁמַשׁ אִף נִתֵּן לוֹ בְּעֲצָמוֹ סְכוּם גְּדוֹל וְהַגּוֹן, כְּדִי שֶׁבְּשִׁכְרַ זֶה יָבֹא לְבֵיתוֹ לְסַעוּדַת לֵיל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, כִּי בְּמְקוֹם זֶה לֹא הָיוּ אוֹרְחִים מְצוּיִים, וְהָיוּ תוֹשְׁבֵי הַמְּקוֹם יִרְאִי שְׁמִים גְּדוֹלִים וּמְחַבְּבִין מְאֹד

מאד את מצות הכנסת אורחים. ואכן בליל שבת אחרי התפלה הכריז השמש בצבור: "מיר האפן אן אורח!" - "יש לנו אורח!", והחלו למכר את זכות המצוה לשאר סעודות השבת ולסעודת מלוה מלכה לכל המרבה במחיר, והחלו העשירים להתופח על המקח, עד שקנו העשירים את זכות המצוה כל אחד לסעודה אחרת, וזה הסכום של זכות קבלתו לאורח כבר הספיק לו עבור הנדן לבתו די והותר, ובא כבר לישועתו; ועמד משתומם מגדל הדורם במצות הכנסת אורחים, וראה כיצד נתקיימו דברי הבעל שם טוב אליו במלואם.

ביום ראשון טרם נסיעתו אמר האורח לשמש כי אחד מן העשירים הגדולים שארחוהו מצא חן בעיניו מאד, ועל כן בקש מהשמש שיקחהו שוב לבית העשיר הזה, כדי שיפירד ממנו כראוי. אמר לו השמש שזה העשיר קשה מאד להשיגו בימות השבוע, מחמת עשירותו הגדולה; ואף על פי כן התעקש בדבר, ובא אל ביתו של העשיר. ותכף כשהגיע ראה שהעשיר הנ"ל יוצא מפתח ביתו עם עינים בוכיות, ונגש אליו האורח ושאלו לסבת בכיו, וענה לו העשיר: "וכי במה תוכל לעזור לי?!!" - ולא רצה להשיב לו; והמשיך האורח להפציר בו, עד שספר לו העשיר מצרתו, שזה כבר עשר שנים שלקח עבור בתו חתן תלמיד חכם, ועדין לא זכו להפקד בזרע של קימא, וכעת כבר קראו לסופר וקבעו לערוך היום את סדור הגט ביניהם. אמר לו זה האורח: "איר ווייסט דאך שוין אז ס'איז דא א בעל שם טוב אויף דער וועלט; ווארט נאך צו מיט'ן גט ביז איך וועל קומען צוריק אהיים, און איך וועל אים דערציילן די זאך, האף איך אז איר וועט געהאלפן ווערן דורך אים" - "הרי יודעים אתם כבר כי ישנו צדיק גדול בעולם ושמו רבי ישראל בעל שם טוב, ואני דר בעירו וכך וכך ארע לי; ובכן עצתי שתמתינו בקבלת הגט עד שאשוב

לְבֵיתִי, וְאֲנִי אָבוֹא לְבֵית הַצַּדִּיק וְאֶסְפֵּר לוֹ אוֹדוֹת צַרְתְּכֶם, וְתִקְוֹתֵי שְׂדֵרְכּוֹ תָּבוֹא יְשׁוּעַתְכֶם”.

שָׁמַע הָעָשִׂיר לְדַבְרֵי הָאוֹרַח וְהִסְכִּים לְעַכֵּב אֶת סְדוּר הַגֵּט, וְהָאוֹרַח נָסַע וְשָׁב לְבֵיתוֹ שְׁבַמְעוֹ/בוּז, וְתִכְךָ כְּשֶׁהִגִּיעַ נִכְנַס אֶל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב הַקְּדוֹשׁ, וְסִפֵּר לוֹ אֶת כָּל הַשְּׁתַלְשְׁלוֹת נִסִּיעָתוֹ, וְאֶת צַרַת מְאָרְחוֹ. נִעְנָה הַבַּעַל שֵׁם טוֹב וְאָמַר: “אוֹיֵב אֲזוּי - דָּאֲרָף אִיף אֲלִיין פְּאָרן אַהֲנִיצוּ!” - “אם כֵּן - מְכָרַח אֲנִי בַעֲצָמֵי לְנִסְעֵ לְשָׁם!”; וְנָסַע כְּדֵרְכּוֹ וּבָא לְשָׁם, וְנָתַן לְזוּג קָמִיעַ, וְנוֹשְׁעוֹ וְנִפְקְדוֹ בְּזֵרַע שֶׁל קִימָא:

(סיפרה הרב נחום הכהן דיין דחארקוב לרבי לוי יצחק)

תעב

בְּהֵיֹוֹת רַבְּנּוֹ אֶצֶל הָרַב מְלֵאדֵי בַחֲזָרְתּוֹ מְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, רִמְזוּ לוֹ אֶז בְּדַבְרָיו שִׁשְׁתֵּדְכוּ בֵּינֵיהֶם, וְאָכַן אַחֲרֵי שְׁנַתְּאֲלַמְנָה מֵרַת חֵיָה בַת רַבְּנּוֹ, נִשְׁאָה בְּזוּג שְׁנֵי לְרַבֵי אַרְקַע זְסֵלֶאבְּסְקִי, הָרַב דְּקְרִימְנִטְשָׁאק, שְׁהֵיָה גְדוֹל בַּתוֹרָה וְגָאוֹן עֲצוּם, וְהֵיָה נִכְדוֹ שֶׁל הָרַב מְלֵאדֵי; וְרַבֵי אַרְקַע הֵיָה מְכַבְּדָה וּמוֹקִירָה מְאֹד מְאֹד.

ג. כמסופר לקמן סימן תקצ"ד אות ו.

ד. הרב אהרן ב"ר אליהו זאסלאבסקי זצ"ל המכונה רבי אר'קע, רב דקרימנטשאק (וראשון לרבני חב"ד בעיר זו), היה בנה של הרבנית מרת פריידא (פרוידקע) בת הרב 'בעל התניא'. הנישואין היו ככל הנראה בקיץ שנת תקע"ז; ראה בשו"ת 'צמח צדק' או"ח סימן ק"א (מהדו"ח): "הגיעני שאלה זו מבן דודי הרב הגאון ר' אהרן מקר'צ [קרימנצ'וג]", וראה שם עוד בחלק יו"ד סימן מ"ז אות ד': "והנה מהמורה צדק דקהילת קרימנצוק נשאלתי וכו'"; ובספר 'בית רבי' עמוד קי"ד: "החסיד המפורסם רבי אהרן זלה"ה מקרימנטשאק, שהיה גדול מאוד בתורה ויראה וחסידות, ושמענו שאדמו"ר בעל 'צמח צדק' נ"ע בעת שחזקו עליו דברי אנ"ש שהוא יהיה לרב, והוא לא רצה בזה וכו', דחה את עצמו גם בזה שיקבלו את הר"ר אהרן הנ"ל, שגם הוא מנכדי רבינו (בעל התניא) נ"ע".

לְרַגְלֵי שְׂמֹחַת נְשׂוּאֵיהֶם נָסַע מוֹהֲרַנְ"ת אֲלֵיהֶם, וּבִשְׁבַת ה' שָׁבַע
 בְּרָכוֹת דְּבָר, וְצָרַף בְּדַבְּרֵיו אֶת שְׁנֵי הַמַּאֲמָרִים שֶׁבְּלִקוּטֵי
 קָמָא, סִימָן י"ב וְסִימָן כ"ח, וְהוֹסִיף מְדַבְּרֵיו בְּלִקוּטֵי הַלְּכוֹת'
 הַסּוֹכְבִּים עַל מַאֲמָרִים אֵלֶּה:

תעד

רַבֵּי אַרְקֵעַ חֲתַן רַבְּנּוּ דְּרַ בְּקָרִימְנֻטְשָׁאק, וְהָיוּ לוֹ עִם זִוְגָתוֹ מֵרַת חֲיָה
 בַּת רַבְּנּוּ פָּמָה בְּנִים יְקָרִים וְגִדּוּלִים בְּמַעֲלָהּ. גַּם נְכֻדֵיהֶם (שְׁהָיוּ

ה. לרבי אר'קע היה מזיווג זה עם בת רבינו בת בשם סטירנא סאסיה, [מסתבר שהשם 'סטירנא' היה על שם זקנתה זוגתו של הרב 'בעל התניא', והשם 'סאסיה' על שם זקנתה זוגתו של רבינו ז"ל]. מרת סטירנא סאסיה היתה נשואה לרבי יחיאל ב"ר צבי הירש (שניהם ממקורבי מוהרנ"ת), והיה להם בן בשם רבי דוב בער שהיה דיין באזור טשעהרין; ראה אודותם 'עלים לתרופה' במכתב מיום ג' וארא תר"א לרבי אברהם בער'ניו: "שלום רב לחותנו ידידי שיחיה ולידידי ר' צבי שיחיה, ולכל בניהם ובנותיהם ויוצאי חלציהם וכל מרבית ביתם שיחיו, ובפרט לבנו ידידי ר' יחיאל שיחיה עם שלום זוגתו סטירנא סאסיה תחיה, עם כל יוצאי חלציהם שיחיו"; ובמכתב מוהרנ"ת מיום ה' ויקרא תקצ"ז: "שלום רב לכל אנ"ש באהבה רבה, ובפרט לידיד נפשי הותיק מורנו הרב נחמן נ"י נכד רבינו הקדוש זצ"ל, מה יקר בעיני הפריסת שלום ששלחת, וגם אתה תפרוס בשלומי באהבה למעני. גם תפרוס בשלומי מאחותי הצנועה מרת סטירנא סאסיה שתחיה, השם יתברך יזכה אותה שתלד בזמנה לחיים טובים ולשלום בנקל, בלי קישוי הולדה כלל, ילכו יונקותי וכו"; ובמכתב מבארדיטשוב אחרי המכתב מיום ב' חוקת ת"ר: "שלום לכל אנ"ש באהבה רבה ורחימתן עזיזא, ובפרט וכו' לכבוד ידידי הרבני וכו' מורנו הרב צבי הירש נ"י עם כבוד בניו היקרים שיחיו, ובפרט לחתן בית אדמו"ר זצ"ל הרבני מורנו הרב יחיאל שיחיה עם שלום זוגתו תחיה, עם כל יוצאי חלציו שיחיו"; ובמכתב מיום ד' י"א לספירת העומר תר"ג: "רבי יחיאל חתן הרב שיחיה וכו'". וראה גם בכתבי רבי שמואל הורוויץ: "רבי יחיאל מנכדי רבינו ז"ל, כאשר נתעלה בגדולה ועשירות מעט הכיר בו מוהרנ"ת ז"ל שיש לו מעט הרמת רוח, הוכיחו מוהרנ"ת ז"ל ואמר לו: 'אתה חושב שדוד המלך עליו השלום, כשצעק לפני השם יתברך 'הצילני מטיט ואל אטבעה' (תהלים סט טו), היה בשפלות המדרגה? לא כן, אלא היה מלך ככל המלכים, ומושל על המלכים, והיה הולך בבגדי מלכות ונימוס מלכים, והקאפעליע היתה מנגנת אצלו, והיו סביבו שרים וכו', ומשמם היה צועק 'הצילני מטיט ואל אטבעה!'".

כָּאֵמֹר נְכַדֵּי רַבְּנוּ וְנְכַדֵּי הָרַב בְּעַל הַתְּנַיָּא (הָיוּ דְרִים בְּקָרִימְנִטְשָׁאקוּ, כַּמָּה מֵהֶם אָף הָיוּ מְגִיעִים לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְאוּמָאן, וּבְרַבֵּם הִשְׁתִּיכּוּ לְחִסְדוֹת חַב"ד. שֵׁם מְשַׁפְּחָתָם הָיָה ז'סְלֵאבְסְקִי"ז:

❁ תקצב ❁

בְּכָל עֵת הַמַּחְלָקָת, הָיָה הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי שְׁנֵיאוֹר זְלַמֵּן מְלֵאדֵי בְּעַל הַתְּנַיָּא זצ"ל נוֹטָה לְטוֹבַת רַבְּנוּ:

❁ תקצד ❁

א. בְּעֵת שְׁהֵיָה רַבְּנוּ זצ"ל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הִבְטִיחַ לְהָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי אַבְרָהָם קְאֵלִיסְקֵעֵר זצ"ל שְׁתַּכַּף כְּשִׁישׁוּב לְחוּץ לְאֶרֶץ - יִסַּע אֶל הָרַב הַקְּדוֹשׁ רַבֵּי שְׁנֵיאוֹר זְלַמֵּן מְלֵאדֵי, לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעֵנִין מְעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּלְתוֹנֵף הַשְּׁלוֹם בֵּינֵיהֶם"י:

1. על נכדים אלה של רבי אר'קע ושל מרת חיה הנ"ל, ראה עוד בספר 'תולדות חב"ד ברוסיה הצארית בשנים תק"ל - תר"פ' עמודים פ"ה פ"ו, ובהיכל הבעל שם טוב' גליון כ"ג עמוד קע"ז הערה קנ"א. כמו כן ראה 'עלים לתרופה' במכתב מיום ג' ראה שנת ת"ר: "הייתי באוסטרהא, והחייתי מאוד את גזע קודש של אדוננו מורנו ורבינו ז"ל, והיו לי מניעות רבות מאוד מליסע לשם, עד שכבר הייתי נואש מליסע לשם, והשם יתברך עזרני ברחמיו ונסעתי לשם, וקיבלוני בכבוד הרב המפורסם וכו' בעצמו ובניו וקצת מאנשיו שהיו נמצאים אז" - [כפי הנראה כוונת מוהרנ"ת לרבי אברהם מקינעב, נכד הרב הקדוש רבי ייב"י והרב המגיד מטשערנאביל, שנשא לאשה את בתה או את נכדתה של מרת חיה בת רבינו. רבי אברהם זה נולד בשנת תקע"ה, ונלב"ע בשנת תר"ל].

2. מרת חיה בת רבינו נפטרה לבית עולמה לפני שנת תר"ג, שכן בשנה זו כבר נשא רבי אר'קע את בת דודו האדמו"ר האמצעי מחב"ד.

3. נסיעה זו רמוזה ב'חיי מוהר"ן סימן ק"ג, ראה שם העתקת מכתב מורנו הרב רבי אברהם קאליסקער ששלח מארץ ישראל לרבינו: "שלום וישע רב לדבתונא דליבאי יתיב, הרב המפורסם, קדוש יאמר לו, איתו חכמה ודעת אלקים השכל, כבוד קדושת שמו, מורנו

ב. וְאִכָּן תִּכְפֹּף בַּחֲזָרְתוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִסְעַ רַבְּנוּ אֶל הָרֶבֶט, וּבְדַרְךָ פָּגַשׁ בְּשָׁנֵי בְּנֵי הַנְּעוּרִים מֵאֲנָשָׁיו שֶׁל הָרֶבֶט, וְשָׁמַע רַבְּנוּ אִיף שֶׁדְּבָרוֹ חֲסִידוֹת בֵּינָם לִבֵּין עֲצָמָם, וְשָׂאֵל אוֹתָם רַבְּנוּ פֶּשֶׁט שֶׁל אֵיזָה מְשָׁג בְּקַבְּלָהּ, וְהַשִּׁיבוּ לוֹ בְּפִרְוֵשִׁים שֶׁלֹּא כַּהֲגִן בְּנוֹגַע לְלַמּוֹד הַקְּדוֹשׁ שֶׁל חֲכַמַת הַקַּבְּלָהּ. אַחַר כֵּן כִּשְׁנַפְגָּשׁ רַבְּנוּ עִם הָרֶבֶט ז"ל, שֶׁאָלוּ: "פֶּאֲרוּאֵס רַעְדֵּט אִיר פֶּאֲר אַזְעֵלְכֶע מְעַנְטֶשֶׁן אַזְעֵלְכֶע הוִיכֶע דְּבּוּרִים?" - "מִדּוּעַ מְדַבְּרִים אִתָּם בְּפָנָי אֲנָשִׁים כְּאֵלֶּה דְּבּוּרִים כֹּה גְבוּהִים?" ; וְהִצְטִיֵּדַק עַל זֶה הָרֶבֶט בְּפָנָי רַבְּנוּ (שֶׁלֹּא דִבֶּר כְּזֹאת אֵלֵיהֶם), וְקָרָא הָרֶבֶט לְאֲנָשָׁיו וְהוֹכִיחַ אוֹתָם:

ג. רַבְּנוּ נִשְׂאָר אַז בְּשִׁבְתַּת חֲזוֹן תַּקֵּן ט' לְשִׁבּוֹת אֲצֵל הָרֶבֶט ז"ל, וְאָז הִפְצִיר הָרֶבֶט בְּרַבְּנוּ כִּמָּה פְּעָמִים שֶׁיֵּאמַר תּוֹרָה, וְלֹא אָבָה רַבְּנוּ לִוְמַר

הַרֶב רַבִּי נַחֲמָן נֵרוּ יֵאִיר, מִגִּזְעַת הַקּוֹדֶשׁ נִכְד הַבַּעַל שֶׁם טוֹב ז"ל זְכוּתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ, לְנֹצַח יֵאִיר אֹר, הַשֵּׁם עֲלֵיו יִזְרַח, וְלִכְל בְּנֵי בֵּיתוֹ וְהַנְּלוּוִים אֵלָיו שְׁלוֹם רַב, אֲמֵן כֵּן יִהִי רַצוֹן. חֲדָשׁוֹת מֵאֶרֶץ הַיְּהוּדִיעַ מְבִיאַת שְׁלוּחֵינוּ דֹּהֵאֵי שֶׁתֵּא בַּחֹדֶשׁ שֶׁבֶט הָעֵבֶר, וְשִׂמְחָנוּ מֵאוֹד אֲשֶׁר שִׁמְעֵנוּ מִשְׁפַּעַת שְׁלוֹמוֹ, כִּי בֵּא לְבֵיתוֹ בְּשְׁלוֹם, וְרֵאֵינוּ שֶׁקֶשֶׁר עֲבוֹתוֹת הָאֵהָבָה לֹא זֹה, בְּכֹל לִבְבוֹ דוֹרֵשׁ טוֹבוֹתֵינוּ, וְשֶׁם לְדֶרֶךְ פַּעֲמֵיו, וְנִהְיָ נִסְיַעְתּוֹ בַּעֲצָמוֹ לְמִדִּינַת רֵיִסִין, יִהִי כֵּן ה' עֵימוֹ".

ט. רֵאֵה ב'חִי מוֹהֵר"ן סִימָן קי"ג: "גַּם תִּכְפֹּף בְּבֹאוֹ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִסְעַ לְקַהֲלֵת קוֹדֶשׁ 'לֵיאֲזָנָא' לְהַרְבֵּי הַחֲסִידֵי הַגָּאוֹן הַמְּפֹרָסִים מוֹרְנוּ הַרֶב שְׁנִיאֹור זְלַמָּן זְצוּק"ל, וְדִיבֵר עִימוֹ הַרְבֵּה מְעַנִּין אֲנָשֵׁי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; כִּי בַעַת הַיּוֹת רַבִּינוּ ז"ל בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שִׁיחָרוּ פָּנָיו שֶׁם שִׁיחָהּ הוּא ז"ל שֶׁם, וּבַעֲנִיִּין זֶה יֵשׁ כְּמָה מְעַשִּׂיּוֹת לְסַפֵּר, מֵה שֶׁעֵבֶר עֲלָיו בַּעַת נִסְיַעְתּוֹ לְשֶׁם, וּבִהִיּוֹתוֹ שֶׁם, וּבַחֲזִירְתּוֹ מִשֶּׁם. [מֵה שְׁנִדְפַס בְּדַפּוּסֵי 'חִי מוֹהֵר"ן' שֶׁרַבִּינוּ נִסְעַ אַז לְקַהֲלֵת 'לֵאדִל' - הוּא טַעוּת, כִּי הַרֶב הִיָּה גַר אַז עֲדִיין בְּלֵיאֲזָנָא; וְכֵן הוּא הַלְשׁוֹן בְּכַתֵּב יד 'חִי מוֹהֵר"ן' שֶׁל מוֹרְנוּ רַבִּי נַפְתָּלִי].

י. רֵאֵה גַם ב'חִי מוֹהֵר"ן סִימָן קל"ב: "בַּעַת נִסְיַעְתּוֹ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִסְעַ דֶּרֶךְ נִיְקוּלֵאִיב וְחוֹרְסָן לֵאדַעַס, וְשִׁבְתַּת בַּחַג שְׁבוּעוֹת בְּחוֹרְסָן, וְאִמַר שֶׁם תּוֹרוֹת נַפְלָאוֹת עַל פְּסוּק 'קִם סַעֲרָה לְדַמְמָה' (תְּהִלִּים קַז כֹּט), וְעוֹד כְּמָה תּוֹרוֹת. וְהִיָּה שֶׁם אֲנָשֵׁי הַרֶב מִלֵּאדִי ז"ל, וְהִבִּיאוּ לְפָנָיו תּוֹרָתוֹ שֶׁל הַרֶב ז"ל; וְסַתֵּר דְּבָרָיו לְפָנָי אֲנָשָׁיו, וְהִרְאָה לְהֵם שֶׁאֵינוּ כֵּן כְּמוֹ שֶׁאִמַר".

לפניו תורה, ואז אמר הרב תורה ארכה, משך שש שעות (ויש אומרים שמונה שעות); ואמר רבנו אחר כך שבסיום דרשתו כון מאד, שסיים אז בפרוש הפסוק (תהלים קיט קנו) "רחמיך רבים ה'", ופרש: "עם איז שוין אויף דיר גאט אליין א גרויס רחמנות!" - הינו הרחמנות שכבר עליך "ה" בעצמך כביכול, שזהו "רחמיך" - הם רחמים "רבים" ועצומים מאד:

ד. שמעתי בשם אדונינו מורנו ורבנו ז"ל, שספר בשם הרב הצדיק רבי שניאור זלמן מלאדי ז"ל שפרש את המקרא (תהלים קיט קנו) "רחמיך רבים ה'", הינו "רחמיך", הרחמנות שעליך "ה" כביכול - "רבים" ועצומים מאד:

ה. כשהיה רבנו אצל הרב מלאדי, שאל את הרב: "סאיז אמת וואס מען זאגט אויף אייך, אז איר האט אכטציג טויזנט חסידים?" - "האם נכון הוא מה שאומרים עליכם, שיש לכם שמונים אלף חסידים?" - כי כן היה ידוע אז בעולם; ונענה הרב והשיב לרבנו: "איך האב אסאך מלמדים, און די מלמדים האבן אסאך תלמידים, און די מלמדים ווילן

יא. ראה כעין זה ב'איגרת התשובה' שבסוף ספר התניא, בתחילת פרק ז', וז"ל: "וכמו שכתוב (ישעיה נה ז): 'וישוב אל הויה וירחמהו', פירוש לעורר רחמים על השפעת שם הויה ב"ה שנשתלשלה וירדה תוך היכלות הסטרא אחרא הטמאים להחיותם על ידי מעשה אנוש ותחבולותיו ומחשבותיו הרעות, וכמו שכתוב (שיר השירים ז ו): 'מלך אסור ברהטים' - 'ברהיטי מוחא וכו'" (תיקון ו דף כא:), היא בחינת גלות השכינה; ראה גם בליקוטי קמא סימן ל': "וגם יש עוד צעקה גדולה מזה, דהיינו שהשם יתברך כביכול בעצמו שואג, בבחינות 'שואג ישאג על נווהו' (ירמיה כה ל) - 'על נווה דיליה' (ראה זוהר אחרי דף עד: חוקת דף פו.), שהיא בחינות המלכות שנופל בגלויות של ארבע מלכויות וכו", עיין שם. יב. ועל פי הדברים האלה כתב רבי אברהם בתפילה שעליה סובבת הערתו זו: "אנא ה' רחם עליך ועלינו".

די קינדער זאלן געבן צדקה, געבט יעדער תלמיד מיה א גראשן צדקה פאר ארץ ישראל, און אז ער געבט מיה א גראשן - וועט ער שוין אויף מיר נישט רעדן, הייסט ער שוין מיינער א חסיד... - "מה לכם זאת לחדוש, שהרי יש לי חסידים רבים שהם מלמדי תינוקות, ולמלמדים יש הרבה תלמידים, והמלמדים רוצים לחנוך את הילדים לתן צדקה, ונותן כל אחד מהתלמידים פרוטה לצדקה עבורי לצדקת ארץ ישראל שאני עוסק בה, וכשתלמיד נותן לי פרוטה - ממילא כבר לא ידבר ויחלק עלי, ובזה כבר נקרא חסיד שלי...":

ו. גם בהיות רבנו אז אצל הרב ז"ל, רמז רבנו הקדוש לרב שישתדכו ביניהם; וכן הוה, שאחר כך פשנתאלמנה מרת חיה בת רבנו מבעלה, נשאהי בזווג שני לרבי אהרן זסלאבסקי המכנה "רבי ארקע", נכדו של הרב בעל התניא:

תקצה

א. הרב הקדוש בעל התניא נסע מעירו לאדי לטולטשין, אל הרב הקדוש רבי ברוך ממעז'בוז", על מנת לישב את המחלקת שהיתה

יג. "מובן מזה הסיפור: כשנותנים לצדקה לטובת החזקת צדיק אמיתי - נחשבים בזה הצדקה למקורביו". (מכתב מרבי נאשקע טולטשינער).

יד. לכאורה היה זה בקיץ שנת תקע"ז.

טו. הרב אהרן ב"ר אליהו זסלאבסקי זצ"ל, רב דקרימנטשאק, המכונה רבי ארקע, בנה של הרבנית פריידא [פרויד'קע] בת הרב בעל התניא זצ"ל.

טז. בחודשים שבט ואדר הראשון שנת תק"ע.

יז. ה'מגידות' של הרב רבי ברוך היתה גם במעז'בוז' וגם בטולטשין, היה לו בית דירה בשני מקומות אלו, והיה שוהה לסירוגין חודש אחד בטולטשין וחודש במעז'בוז'. (רל"י).

ביניהם אודות מעות ארץ ישראל, ולהתפייס עמו"י, ונסע ובא דרך העירות
טעפליק, הייסין, לאדיזין וברסלב, כי כן היא הדרך.

והנה בטעפליק היתה עגונה אחת אשר משך כמה שנים טרחו
והתיגעו הרבנים להתירה לעולם ולא יכלו, והרב רבי מרדכי
דין, שהיה רב העיר טעפליק ותלמיד רבנו, ראה שאפשר להתירה,
אך מנע עצמו, כי לא אבה להתירה לבדו, וכאשר נשמע הקול
בטעפליק שהרב מתעתד לעבור דרך העיר, נענה רבי מרדכי ואמר:
"אז ס'ועט קומען דער רב, וועט מען זיך מצרף זיין אז מען זאל
איר קענען מתיר מאכן" - "כשיבוא הרב בעל התניא לעיר נצטרף
אליו, כדי שנוכל להתיר את העגונה". ואכן כשעבר הרב דרך העיר
טעפליק כנ"ל, דן עמו רבי מרדכי בשאלה זו יחד עם עוד רב שהיה
שם בעיר, והסכים הרב לדעת רבי מרדכי, והתירו אז שלשת הרבנים
הנ"ל יחדו את העגונה.

אחר כך, בעת שנפרד הרב מאנשי העיר לסע הלאה לדרך, פנה
אליהם ואמר: "איר האט צווי רבנים, האבן זיי דערנוערד
ביידע א מאינאנטעק מיט א קאפיקע" - "יש לכם שני רבנים,
ושניהם שוים הון רב ופרוטה", וכונתו היתה שרפי מרדכי שוה
כביכול הון רב, לרב גאונותו ונגדלתו בתורה, ואלו הרב השני שוה
כנגדו רק כשוה פרוטה...:

ב. אַחַר כֵּן הִגִּיעַ הָרַב גַּם לְעִיר בְּרֶסֶלֶב, וְנִכְנַס אֶל רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, וְכִבְדּוֹ רַבְּנוּ מְאֹד^{יט}, וְאָמַר: "תִּנּוּ כְבוֹד לְשֵׁר הָאֱלֹהִים!"^י. וּבְאוֹתוֹ מֵעַמֵּד הָיָה נוֹכַח גַּם מִשֶּׁה חֲיִנְקָעִים שֶׁהָיָה גְבִיר, וּפָנָה רַבְּנוּ אֵלָיו וְאָמַר לוֹ: "גִּיב צְדָקָה אֵן אֲמַתִּין תְּלַמִּיד חָכָם!" - "תֵּן צְדָקָה לְתַלְמִיד חָכָם אֲמַתִּי!", הֵינּוּ עֶבּוֹר מִצּוֹת הַצְּדָקָה לְעַנְיֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה הָרַב מְלֹאדֵי עוֹסֵק בָּהּ, וְהֵנִיחַ מִשֶּׁה חֲיִנְקָעִים רַעֲנַדְל (מִטְּבַע זָהָב, שֶׁהָיָה בְּזַמְנוֹ סֵךְ רַב מְאֹד) עַל הַשְּׁלַחַן עֶבּוֹר הָרַב; וּפָנָה אֵלָיו רַבְּנוּ בְּתַמִּיּהָ וְאָמַר לוֹ: "אָה! דָּאס גֶּעבט מֵעַן אֵן אֲמַתִּין תְּלַמִּיד חָכָם?!" - "אָה! וְכִי זֶה נוֹתֵנִים לְתַלְמִיד חָכָם אֲמַתִּי?!" - וְנָתַן עוֹד רַעֲנַדְל, וְכִשְׂרָאָה שֶׁהִתְמַיְהָ עֲדִין שׁוֹרָה עַל פְּנֵי רַבְּנוּ נָתַן עוֹד רַעֲנַדְל, וְהִבְחִין שֶׁרַבְּנוּ עֲדִין תַּמָּה עַל זֶה, וְנָתַן עוֹד רַעֲנַדְל - עַד שֶׁהִנִּיחַ מִשֶּׁה עַל הַשְּׁלַחַן עֲשָׂרָה רַעֲנַדְלֵאָךְ, שֶׁהָיָה אֵז הוֹן עֲצוּם. אֵז הַחֲזִיק רַבְּנוּ ז"ל אֶת כַּנֶּף יָדֵי בְּגָדוֹ (שְׁרוּלוֹ) בְּאֶצְבָּעוֹתָיו, (כִּי רַבְּנוּ נִזְהַר לְבָלִי לִגַּע בְּיָדוֹ בְּמִמוֹן), וּבִאֲפֵן זֶה קָרַב רַבְּנוּ אֶת הָעֲשָׂרָה רַעֲנַדְלֵאָךְ לְעֶבֶר הָרַב - "דִּי צָעַן הָאֵט דְּעַר רַבִּי צוֹגַעֲשָׂאֲרַט צוּם דְּעַם רַב", וְהָרַב לְקַחֵם:

ג. וְהַמְּשִׁיךְ הָרַב ז"ל בְּמַסְעוֹ לְטוֹלְטִישִׁין, וְלוֹהוּ רַבְּנוּ אֶל מַחוּץ לְעִיר, וַיֵּשֶׁב אֵז יַחַד עִמּוֹ בְּתוֹךְ מְרַכְבָּתוֹ, וְאֲנָשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ הִלְכוּ סְבִיב הַמְּרַכְבָּה לְלוֹוֹתָם. וּבְאוֹתוֹ זְמַן הָיָה הָרַב נִפְחָד מְאֹד מִהַמוֹסְרִים הַמְּרַגְלִים עֶבּוֹר

יט. ראה בספר 'בית רבי' (דף סו.): "גם שמענו שהתראה [הרב בעל התניא] עם הרב מבראסלוב נכד הבעל שם טוב נשמתו עדן, כשנסע בערי פולין להתראות עם הרב רבי ברוך נסע דרך עיר בראסלוב, ויצא הרב הקדוש נגדו חוץ לעיר והביאו לביתו, וכבוד גדול עשה לו", ושם בהערה (ב): "ושמענו בשם אחד מהרבנים מנכדי רבינו [בעל התניא] שאמר שבעת שנתעורר המחלוקת על הרב מבראסלוב מרבני פולין, רצה רבינו לעמוד עבור כבוד הרב הנ"ל".

כ. ראה לעיל סימן תקל"ט.

הממשלה שעקבו אחריו, ומחמת שראה איך שהמון אנשים מליים אותו, שאל את רבנו: "אפשר איז דא דא עפעס שפיגעריס?"^{כא} - "אולי יש פה מרגלים?"; השיב לו רבנו בצחות לשונו: "אפער זיי זענען ניט קיין שפיגינארן"^{כב}... - "אבל הם אינם 'נערנים' (טפשים)...", דהינו שאנשי שלומנו יודעים להזהר ולהשמר היטב, ואשר על פן אין לו לחשש:

ד. והרב היה שרוי אז בשמחה, ואמר לרבנו: "אזוי ווי דער אויבערשטער האט מיר געהאלפן איך בין איבער געקומען פעטערבורך - וועל איך קענען איבער קומען אייער פעטער אויך" - "כפי שעזר לי הקדוש ברוך הוא להתגבר על 'פעטערבורך' - כף אצליח בעזר השם להתגבר גם על דודכם"; הינו שכמו שבעזרת השם יתברך הצליח במשפט שהיה לו ב'פעטערבורך', (דהינו עם הממשלה שבעיר 'פעטערבורג', שנקראה מקדם בשם 'פעטערבורך') - כמו כן יצליח להשפין שלום עם דודו של רבנו, הוא הרב הקדוש רבי ברוך ממעז'בוז. השיב לו רבנו: "פעטערבורך זענט איר איבער געקומען, אפער 'פעטער ברוך' - נישט" - "עם 'פעטערבורך' אכן גמרת והצלחת, אבל עם 'פעטער ברוך' - עם הדוד ברוך - לא", כאומר שלא יצליח בנסיעתו לדודו רבי ברוך^{כג}; וכך היה כדברי רבנו, שאחר כף פשהגיע הרב לרבי ברוך, נתרבתה המחלקת ביניהם עוד יותר מאשר קדם לכן:

כא. למוסרים לממשלה היו קוראים "די שפיגן", כעין שקוראים בימינו למרגל "שפיאן". (רל"י).

כב. 'שפיגינארן' הוא מה שהיו מורחים בזמנו על המלבושים לשמרם מהפשפשים - ונמצאת בזה המילה 'נארן' - 'טיפשים', וזה דבר הצחות של רבינו. (רל"י).

כג. רבינו לא אמר להרב במפורש שלא ייסע לדודו רבי ברוך, אך בתשובה זו רימז לו שינהג כך - "ער האט אים אנגעוואונקען אז ער דארף נישט פארן". (רל"י).

ה. וכשהגיע הרב לטולטשין, נכנס אל רבי ברוך, וישב אז רבי ברוך מעטר בתפלין, והיו אלו התפלין של זקנו הבעל שם טוב זצ"ל, שהיה נוהג להתפלל בהם; ועמד אצלו הרב, והרב רבי ברוך ישב, ולא הזמינו לשבת פנהוג, ולקח הרב בעל התניא מעצמו פסא לשבת, וישב אצלו. ופנה אליו הרב רבי ברוך ואמר לו: "פארוואס האסטו נישט קיין דרף ארץ פארן זיידינ'ס תפלין?" - "מדוע אין לכם דרף ארץ כלפי תפלין של זקני הבעל שם טוב זצ"ל?"; השיב לו הרב בצער: "זיי זענען פסול'ע תפלין!" - "התפלין פסולים הם!". מיד הורידם הרב רבי ברוך, ואכן היתה חסרה שם האות יו"ד וכו"י:

חלק ב

נא

בעת התקרבות מוהרנ"ת וחיברו מורנו רבי נפתלי לרננו הקדוש, ספר להם [רננו ז"ל] שלש מעשיות, והמעשה השני שספר היה אודות הרב מלאדי ז"ל, שהיה לו תלמיד אחד שאמר במשך שמונה שנים תורה על פי חסידות על תורה אחת של רבו; ובזה רמז למוהרנ"ת שגם הוא יעשה כן, להרבות ולחדש בתורתו הקדושה של רננו:

כד. ועיין עוד במכתב הרב באיגרות קודש' (הרב בעל התניא) עמודים קמ"א קמ"ב: "העתק מכתב מאדמו"ר הזקן לאנשי שלומנו לטערקעשע מאהילעב, שביקשו אותו שיכתוב הוא בעצמו בכתב יד קדשו הדיבורים שהיו בינו ובין הרב רבי ברוך בטולטשין, בהתוועדם יחד פנים אל פנים ביחוד בשנת תק"ע קודם פורים".

חלק ג

תשלא

הַתּוֹרָה 'חֲבָלִים נִפְלוּ לִי בְּנְעִימִים' שֶׁבְּלִקוּטֵי תְּנִינָא סִימֵן ע"א, נֶאֱמָרָה
בְּשֵׁבֶת שִׁירָה, וְהִיא שֵׁיכֶת לְעֵנִין הַמַּחְלֻקֶת שֶׁהִיְתָה עַל הָרֵב
מִלְּאֲדֵי בְּעֵנִין מְעוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל^כ:

כה. ראה בחיי מוהר"ן סימן מ"ז: "התורה הגדפסת בליקוטי תנינא בסימן ע"א, המתחלת 'דע שיש מוחין של ארץ ישראל וכו', נאמרה בליל שבת שירה, לעניין השיחה שהיתה בשעת הסעודה לעניין המחלוקת הגדולה שהיה אז בין המפורסמים אודות המעות של ארץ ישראל, שזה אמר להתנהג כך בהצדקה של ארץ ישראל וזה אמר כך, וקצתם היו בהם פניות של כבוד, שזה רצה שיהיה המשולח אצלו וזה רצה שיהיה אצלו, וגם בארץ ישראל יש מחלוקת גדול בעניין זה כידוע לבקיאים בזה, ובפרט הוא ז"ל שהיה שם בעצמו, ובעניין זה היו משיחים ומדברים עימו הרבה, כמעט בכל הסעודה של ליל שבת קודש הנ"ל; אחר כך פתח פיו ואמר כל התורה הנוראה הנ"ל, שיש מוחין של ארץ ישראל ויש מוחין של חוץ לארץ, ושעיקר המחלוקת אין שייך רק בחוץ לארץ וכו', פוק עיין ותשכח שם בהתורה הנ"ל כל עניין השיחה הנ"ל, שמדבר שם מעניין כבוד הנ"ל, להעלות כל הכבוד להשם יתברך, ומעניין צדקה של ארץ ישראל, ומעניין מחלוקת של ארץ ישראל, עיין שם ותראה נפלאות"; וב'ליקוטי עצות' ערך 'ארץ ישראל' אות כ': "מוחין של ארץ ישראל הם בחינת נועם, בחינת נעימות התורה, בחינת שלום, ועל ידי צדקה, בפרט צדקה לארץ ישראל, על ידי זה נעשה כלי לקבל שפעות הנועם הזה, ואז יכולין לתקן גם המוחין של חוץ לארץ הנ"ל; אבל כשחס ושלום המוחין של חוץ לארץ פגומים הרבה, על ידי שפגמו הרבה בכבודו יתברך - אזי אין יכולין להתתקן, אדרבא, אלו המוחין של חוץ לארץ פוגמין גם המוחין של ארץ ישראל שהם בחינת שלום, ואזי נעשה מחלוקת בארץ ישראל גם כן; וזהו עניין המחלוקת שיש עכשיו בארץ ישראל ובחוץ לארץ".

שְׁאָר הַחֻלְקִים

א

אומרים בשמו של הרב בעל ה'תניא', שאמר על הנאמר בתפלה
 "כרחם אב על בנים וכו'": "וואס טייטש 'כרחם אב על
 בנים'? זאל ער אויפשטיין פארטאג און זאגן א קאפיטל תהלים פאר
 די קינדער - דאס איז 'כרחם אב על בנים'!" - "מהו הפרוש 'כרחם
 אב על בנים'? שיקום קדם אור היום ויאמר איזה פרק תהלים עבור
 בניו - זהו 'כרחם אב על בנים'!"

ב

היה מעשה שהרב בעל ה'תניא' הזהיר את אנשיו לבלי ללמוד שום
 פרושים, זולת פרושים שנתחברו על ידי בעלי רוח הקדש - "איר
 זאלט נישט לערנען קיין פרושים, נאר וואס האט געמאכט א בעל רוח
 הקדש". ושאלוהו אם ילמדו את פרוש רבנו עובדיה מברטנורא - "זאלן
 מיר לערנען דעם רע"ב?", וענה הרב בלשון תמיה: "דער רע"ב? א
 ריינע בעל רוח הקדש!" - "הרע"ב? זהו בעל רוח הקדש נקי!"

(רבי לוי יצחק שמעה במוסקבא מפי זקני חב"ד דשם)

ג

כשחבר הרב מלאדי בעל ה'תניא' את ספר ה'שלחן ערוך' שלו, הביאו
 להראותו לרבו המגיד ממעזריטש, ומאימת רבו עליו לא פנה
 אליו עבור זה בדברים, רק הניחו על השלחן במקום מושבו, וכשפא המגיד,

נטלו ושאלו: "ווער איז?", הינו מי כתבו, וענה ואמר לו הרב: "איך" -
 "אני". הניח המגיד את הספר מידו, ולא הוסיף לדבר עמו בענין זה.

אחר כך, בדרך נסיעתו מהמגיד חזרה לביתו, התאכסן בבית אכסניא של יהודי אחד, שהיו מתאכסנים שם עוד יהודים. והנה בעל הבית לא היה אז בביתו, ובאמצע הלילה נעשה שם רעש גדול, כי אחד מהמתאכסנים רצה לפגוע בבעלת האכסניא, והחלה לצעק בקול גדול, ובהאבקה עמו חטפה את כפת ראשו של זה התקף. והנה זה הרשע, כעת שאבדה לו כפתו הבין שתכף יתפשוהו על פי סימן זה, שאין לו כפה לראשו, והלך בערמתו וחיטף בחשכה השוררת את כפתו של הרב בעל ה'תניא', ונשכב לישון במטתו כאלו לא ארע דבר. תכף כשבאו השומרים והמתאכסנים לחפש את האשם בדבר, ופגשו בהרב שאין הכפה על ראשו, החלו לצעק עליו ולגדפו: "מה עשית? וכי אינך מתבייש במעשיך?!", והכוהו על זה. צעק הרב ואמר להם: "ס'איז נישט איך! ס'איז נישט איך!" - "זה לא אני! זה לא אני!", ובקש לומר להם דבר קדם שישפטוהו סתם כך לחובה, ואמר להם שהנה בכפתו שלו חבוי קמיע, ואין יודע ממנו רק הוא, ונתן להם סימנים עליו. והלכו ונחפשו ובידקו את כפותיהם של כל המתאכסנים, ומצאו את הכפה עם הקמיע על ראשו של אותו חצוף, כי הוא לא ידע מזה הקמיע כלל, והכוהו וחיטו בו כפי הראוי לו.

כשחזר אחר כך להרב המגיד, אמר לו הרב: "דו האסט געזאגט פריער 'איך' - האסטו איצטער געדארפט שרייען 'ס'איז נישט איך'!" - "מפני שאמרת מקדם 'אני' - היית צריך עתה לצעק זה לא אני!"¹¹.

מִשּׁוּם כִּךָ הֵלֶךְ הָרַב וְחָזַר עַל הַהֲלָכוֹת שֶׁבִסְפָרוֹ, וְכִתְבֵן מִחֲדָשׁ פְּעַם
שְׁנֵי, וְזוֹ הַסִּפָּה שֶׁנִּמְצְאוּ כְּתָבֵי הַהֲלָכוֹת כְּפוּלִים מִכְּתַב יָדוֹ:

(סיפרה רבי נאשקע טולטשינער ששמעה מזקני חסידי חב"ד)

ד

לְנֹכְדֵי הָרַב בְּעַל הַתְּנִיָּא וְצ"ל הִיָּה מְלַמֵּד מִיַּחַד לְלַמּוֹד הַגְּמָרָא, שְׁהִיָּה
לְמַדָּן גָּדוֹל. פְּעַם פֶּשְׁעֵבֵר הָרַב לִיד חֲדָר לְמוֹדֵם, שָׁמַע אִיף
שְׁמַתִּיגַע הַמְּלַמֵּד מְאֹד בְּפִרוּשׁ סוּגְיָא קְשָׁה בַּגְּמָרָא, וְלֹא הִיָּה יָכוֹל לְהִבִּין
אֶת הַסּוּגְיָא. נִכְנַס הָרַב לְחֲדָר וְלָמַד עִם הַמְּלַמֵּד אֶת הַגְּמָרָא, וְהֵאִיר אֶת
עֵינָיו בְּבֵאוֹר נִפְלָא. אַחַר כֵּךָ חָזַר הָרַב שׁוֹב עַל אוֹתָהּ סוּגְיָא וְהִתְעַמֵּק
בָּהּ עוֹד יוֹתֵר, וּבֵאֵר לְמַלְמֵד פִּרוּשׁ אַחֵר בַּגְּמָרָא, וּפְרוּשׁ זֶה יֵישֵׁב אֶת
הַסּוּגְיָא רַק בְּדַחֵק. שָׁאַל הָרַב אֶת הַמְּלַמֵּד: "וְאוֹסְפָאֵרָא פֶּשֶׁט אִיז אִייף
בְּעֶסְעֵר גֶּעפֶּעלֶן, דְּעֵר עֲרֶשְׁטֵעֵר לְמוֹד צוֹ דְּעֵר אַנְדֶּערֶע?" - "אִיזָה פֶּשֶׁט
מְצָא יוֹתֵר חֵן בְּעֵינֵיכֶם, אִפְּן הַלְמוֹד הָרֵאשׁוֹן אוֹ הַשְּׁנִי?", וְעָנָה הַמְּלַמֵּד:
"אִ וְדֵאִי דְּעֵר עֲרֶשְׁטֵעֵר אִיז גֶּעוּוֹעֵן בְּעֶסְעֵר" - "בְּוֵדֵאִי שֶׁהַפִּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן
שֶׁל הָרַב הִיָּה טוֹב יוֹתֵר". אָמַר לוֹ הָרַב: "דְּעֵר עֲרֶשְׁטֵעֵר אִיז שְׁעֵנֵעֵר,
דְּעֵר אַנְדֶּערֶעֵר אִיז אָבֵעֵר אָמַת'עֵר" - "הַפִּרוּשׁ הָרֵאשׁוֹן הִיָּה יוֹתֵר יָפֵה,
אוּלָם הַפִּרוּשׁ הַשְּׁנִי הוּא יוֹתֵר אָמַת"^י:

(רלו"י שמעה בהיותו במוסקבא מאחד מחסידי חב"ד דשם)

גִּישׁוּט אִיף" - "הדיבור 'אני' לא מצא חן בעיני המגיד, ועל כן כבר היה צריך הרב לצעוק
'זה לא אני'". (רל"י).

כז. והרב רצה ללמדו כלל זה, שפעמים יש פירוש הנראה כנאה ויפה, והוא נלמד בצורה
חלקה ('עס גייט גלייף'), אך אין בו מן האמת הזו כפי שיש בפירוש אשר התחדש מתוך
גיעה, שאז יש בחידוש יותר אמת, והוא אהוב יותר, אף שעצם הביאור והפירוש הוא בדרך
של 'ויש ליישב בדוחק', (בבחינת איידי דאתי מדרשא חביבא ליה); ועיין בליקוטי קמא

ה

פַּעַם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נַחֲלוּ כָּל הַחֲסִידִים שָׁבָאוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְהִסְתַּוֵּף בְּצֵלוֹ שֶׁל הָרֵב בְּעַל ה'תְּנִיא', וְהֵם בָּאוּ אֶז עַל פִּי צְוִי, שְׁצִוָה אוֹתָם מִקֶּדֶם שְׁכֹלֵם יָבוֹאוּ לְהִתְאַסֵּף אֶצְלוֹ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְצִוָה הָרֵב שְׁכֹל הַבָּאִים יָבוֹאוּ לְשִׁתּוֹת מִיַּיִן הַקְּדוֹשׁ שְׁקֵדֵשׁ עָלָיו, וְהָיָה לְפֶלֶא, שְׁכֹלֵם הַבְּרִיאוּ, וְלֹא נִשְׁאַר בֵּינֹתָם חוֹלָה אֶחָד, וְהָיָה לְגַם: * (רבי יעקב הלוי דוב)

ו

אֶל הָרֵב הַקְּדוֹשׁ רַבִּי שְׁנִיאור זְלִמָן מְלֹאדִי בְּעַל ה'תְּנִיא' הִגִּיעַ פַּעַם אֶחָד מֵהַחֲסִידִים הַנְּגִידִים, וְהִתְאוּנָן קְשׁוֹת עַל רֵב הַיִּסּוּרִים הַפּוֹקְדִים אוֹתוֹ זֶה כְּמָה וְכְמָה זְמַנִּים. אָמַר לוֹ הָרֵב בֵּין דְּבָרֵי נַחוּמִיו: עַד זְמַן הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הָיָה הָעוֹלָם מְתַנְהֵג בְּדַרְךְ שֶׁל לְמוֹד הַתּוֹרָה, שְׁהִיוּ גְּאוּנִים גְּדוֹלִים בְּעוֹלָם, וּמִזְמַן הַבְּעַל שֵׁם טוֹב הִנְהִיג הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם בְּדַרְךְ שֶׁל תְּפִלָּה, וַיֵּשׁ שְׁעוֹבְדִים אֶת ה' בְּדַרְךְ לְמוֹד הַתּוֹרָה, וַיֵּשׁ בְּדַרְךְ עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה. אוֹלָם יֵשׁ כְּאֵלוֹ שְׁהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר לָהֶם: אֵינִי רוֹצֵה לֹא אֶת הַתּוֹרָה שְׁלֶךְ וְלֹא אֶת הַתְּפִלָּה שְׁלֶךְ, רַק זֹאת: שְׁתַּקַּבֵּל אֶת הַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עָלֶיךָ, וְעַמַּד בָּהֶם בְּאַהֲבָה^כ:

סימן נ"ד אות ו: "זוה הכוח המדמה, הוא מבקש תמיד כלי לשכון שם, ועל כן הוא מחזיר תמיד לשרות על פי שונה הלכות, ועל כן אם הם מחדשים דבר בתורה - הוא חידוש נאה ומתקבל (בלשון אשכנז: 'גלייר'). כי הוא בא מכוח המדמה, שהוא מדמה מילתא למילתא, אך שהרע שבו הוא יותר מהטוב." (רל"י); וראה ב'ספר המידות' אות צ' 'צדיק' סעיף נ"ז: "יש נאה דורש, ואף על פי כן אינו מכין אל האמת".

כח. ראה בסידור הרב בעל ה'תניא' (כוונת המקווה), וזה לשונו: "והוא עניין הגילגולים בנשמות שייצרפו בגלות או בעניות, אף על פי שהמה מבולבלים לגמרי ואינם מתפללים כלל, זהו יותר טוב להם משהיו מתפללים בביטול במציאות, לפי שהצירוף הוא מיתוק הרע כנ"ל, וזה היה עיקר המכוון כנ"ל, וד"ל".

ז

יְדוּעַ הַדְּבָר שְׁאֲחַת מֵהֵנְהַגוֹת שֶׁהִנְהִיג הַמַּגִּיד מִמְעֻזְרִיטָשׁ אֶת הָרַב בְּעַל
 ה'תַּנְיָא', הֵיטָה שְׂיִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה כְּשֶׁהוּא מְעַטְף
 בְּמַלְבוּשׁ עֲלִיּוֹן וְחִגּוּר בְּאַבְנֵיט. וְאֲכֵן גַּם אֲנָשִׁי שְׁלוּמְנוּ הַזְּהִירִים כְּרַבֵּי
 אַהֲרֹן קִיבְלִיטְשְׁעֵר וְעוֹד רַבִּים נִהְגוּ כֵּן, וְהָיָה סֹדֵר קְרִיאַת שְׁמַע שְׁלָהֶם
 עֲבוּדָה רַבָּה, וְשָׁהוּ בְּאַמִּירְתָּהּ זְמַן רַב:

ח

בְּסוּף יָמָיו נִתְחַרַשׁ הָרַב בְּעַל ה'תַּנְיָא' בְּאַזְנָיו, וְאָמַר פַּעַם לְאַנְשָׁיו: וְכִי
 מָה בְּכַף אִם נִחְרַשְׁתִּי? הֲרִי מָה שְׁאַנִּי אוֹמֵר לָכֶם - אַתֶּם שׁוֹמְעִים,
 וְאֵת מָה שְׁאַתֶּם אוֹמְרִים - אֵינִי צָרִיף לְשִׁמְעָע...

ט

מֵרַת פְּרוּיִדְקַע בֵּת הָרַב הַבְּעַל ה'תַּנְיָא' הֵיטָה אִשָּׁה גְדוֹלָה בְּדַעָה,
 וְהֵיטָה מְלַמֶּדֶת מְאֹד, עַד כְּדֵי כֵּן שֶׁהֵיטָה מוֹסְרַת שְׁעוּרִים בְּתוֹרַת
 הַחֲסִידוֹת. וְהֵנָּה בְּאַחַד הַיָּמִים חָלְתָה מְאֹד, וְשָׁלַח אָבִיהָ הָרַב שְׁנַיִם
 מִתְּלָמִידָיו בְּשְׁלִיחוֹת עִם פְּדִיּוֹן אֶל הָרַב הַקְּדוּשׁ רַבֵּי נַחוּם
 טְשָׁאָרְנָאבְּלַעַר, שֶׁיִּתְפַּלֵּל בְּעִבּוּרָהּ. תִּכְף בְּהַכְּנָסָם לְרַבֵּי נַחוּם, אָמַר לָהֶם:
 "פֶּאָרְוּוּאָס לְאַזְט עַר אִיר זָאגֵן אַזוֹי פִּיל חֲסִידוֹת? נוּ, אֵינְיַעַר פּוֹן זַיִ
 מוּז נִסְתַּלַּק וְוַעֲרֵן, אַדְעַר עַר אַדְעַר זַי" - "מִדְּוַע נוֹתֵן הוּא לָהּ לֹמֵר

כל כך הרבה חסידות? דבר זה עשה קטרוג למעלה, ואחד מהם היה מכרח להסתלק חלילה מהעולם, או הוא או היא.

כשחזר השליח אל הרב ואמר לו את דברי רבי נחום, ענה ואמר: "דאס מאכן האב איך אליין אויף געקענט" - "לעשות את זה יכלתי גם אני לבדי, אך חשבתי שיוכל להמתיק דין שנינו"; ואכן לא עברו ימים רבים ושקקה הרבנית חיים. לאחר פטירת הרב נטמן הוא בסמוך לה, ונבנה האהל על קברם יחד בכפר האדיטש הסמוך לקרימענטשוקי:

הרב רבי ברוך'ל היה מחלק מאד עם הרב בעל ה'תניא',
בחריפות גדולה פידוע.

והנה פעמים שהרב בעל ה'תניא' היה מזדמן לעיר מעז'בוז', שהיתה עירו של הבעל שם טוב פידוע, ופעם כשהגיע לשם הרב, נכנס אחד מאנשי הרב רבי ברוך'ל לרבו, ואמר לו: "דער ליטוואק איז שוין אנגעקומען" - "הליטאי כבר הגיע", בהתכוננו על הרב בעל ה'תניא'. הקפיד רבי ברוך'ל עליו, ואמר: "דו רופסט אים אן 'ליטוואק'? וואס איך האב מיט אים איז נישט דיין עסק!" - "אתה מכנה אותו 'ליטוואק' (בזלזול)? מה שיש לי עמו אינו העסק שלך!", ותכף מת האיש הנ"ל מקפדתו^{יא}:

ל. ובכתבי חב"ד נמצא סיפור, איך הגיע הרב להיטמן בעיירה קטנה זו. (רל"י).

לא. ראה בספר המידות 'מריבה' ח"ב אות כ"ב: "יש שני צדיקים, שאחד דיבוריו הם בחרישה, והשני דבריו בקצירה וכו'. בכך כשיש מחלוקת בין שני צדיקים האלו, אל יתערב זר בתוך דיבורם שמדברים זה על זה, כדי שלא יקלקל את המכוון". והמתבונן יראה שרוב

י א

הָרַב בְּעַל ה'תַּנְיָא' זצ"ל בִּימֵי עֲלוֹמָיו אָמַר: "יֵשׁ לְפָנַי שְׁנַי דְּרָכִים טוֹבִים לְנִסּוּעַ, אוֹ לְהַגְרָא מוּיִלְנָא, שָׁם לּוֹמְדִים הִרְבָּה, אוֹ לְהַמְגִיד מִמְעֻזְרִיטְשׁ, שָׁם מִתְפַּלְלִים הֵיטֵב"; וְאָמַר: הִנֵּה לְלַמּוּד - בְּרוּךְ הַשֵּׁם שְׂאֵנִי יָכוֹל קֶצֶת, (כִּי אִזּוֹ כָּבֵר לְמַד הִרְבָּה פְּעָמִים ש"ס), אֲבָל לְהַתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֵה, בְּלִי מַחְשָׁבוֹת זְרוֹת - אֵינִי יָכוֹל". וְנִסְעַ לְהַמְגִיד, וְזָכָה לְמָה שְׂזָכָה עַד הַיּוֹם:

(רבי אלחנן ספקטור מכתב מיום י"ט שבט תשי"ח)

י ב

עַל דְּבַר ה'תַּנְיָא', שְׁכַתְבַתְּ שָׁגַם ה'חֹבֶת הַלְבָבוֹת' וּמְסֵלַת יִשְׂרָאֵל, 'אוֹרְחוֹת צְדִיקִים' טוֹבִים וְכוּ', אוֹכַל לְהַגִּיד לָךְ כִּי זֶה שְׁלוֹמֵךְ אֲתִי בְּיַחַד הוּא הָיָה מִהַפְּרוּשִׁים הַמְתַּנַּגְדִּים מִתְחַלָּה, וְלַמַּד הַסְפָּרִים הַנִּלְבָּל בְּעֵינָיו וְהַרְגִישׁ הַתְּפַעְלוֹת וְכוּ', וְאָף עַל פִּי כֵן מוֹדָה וְאָמַר כִּי רַבּוֹת בְּנוֹת עָשׂוּ חֵיל - וְה'תַּנְיָא' עָלָה עַל כְּלָנָהּ, וּפְשׁוּט, כִּי הַסְפָּרִים הַנִּלְבָּל בְּנוֹיִים רַק עַל פִּי הַגְּמָרָא וּמְדַרְשִׁים, וְלֹא עַל פִּי זֶהר הַקְּדוּשׁ וְכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל וְהַבְּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל, וְעֵינָיו בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן שְׂרַבְנוּ ז"ל אָמַר כֵּן, שְׂיִלְמַד אֵלּוֹ הַסְפָּרִים הַבְּנוֹיִים עַל פִּי יְסוּדוֹת הַגְּמָרָא מְדַרְשִׁים וְזֶהר הַקְּדוּשׁ וְהָאֲרִיז"ל וְהַבְּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל:

(רבי אלחנן ספקטור מכתב מיום כ"ו תמוז תש"כ)

המחלוקות הגדולות נעשות מאנשים כאלו, שלא ידעו לשום לפיהם מחסום ולעסוק בתיקון עצמם ונפשם על ידי דיבורים קדושים להשם יתברך או בשיחת חברים, ותחת זאת התירו חרצובות לשונם לדבר על צדיק עתק בגאווה ובוז רחמנא ליצלן. וגם במעשה דלעיל מובן שהאיש שאמר כן לפני הרב רבי ברוכל, חשב שהוא עושה טובה לרבו בכך שמספר לו זאת, ובכל זאת נתן לו רבו עונש נורא כזה. (רל"י).

יג

זאת נחלט ונשרש בנפשי, אשר מי שלא ראה אור ספר הזהר - לא ראה אור מימיו, וכשלא טעם טעם מן, מתוך האור לעינים וכו', לא טעם טעם תורה מימיו, כי על כל קוץ תלי תלים של הלכות לאלפים ורכבות, כאשר תודה לאל זכינו לראות עולמנו בחיינו, אחד מני אלף, טעם עולם הבא ממש, מגדל מתיקת דבש נפת צוף דרכו הקדושה והיחוד ברכ חסדי הקדוש ברוך הוא. והספר ה'תניא' הוא לא חדושי על התורה, כי חדושי נקראים בשם 'לקוטי תורה על כל החמשים', רק בפשטות מבאר כל תכלית ביאת האדם לעולם הזה, והנפשות שבאדם הבהמיות והאלקות הלחמות תמיד, ועצות להשליט האלקית על הבהמיות בכמה עצות בדרך פשטות והגיון, עד שירד וקולע לתוך עומק הנפש, עד שאפלו ה'פרפראות לחכמה' מביא דבריו והסברו של התניא בענין 'סובב כל עלמין', וכידוע שבעל התניא למד נגלה עם המלאך בנו של המגיד ז"ל, והמלאך למד עמו נסתר. מה אמר לך, טעמו וראו כי טוב, ותזכה ותבחין בין טוב לטוב, ואז לא תתפלא עלי ב'וירא את הקיני ויאמר איתן': (רבי אלחנן ספקטור מכתב מיום כ"ו תמוז תש"כ)